

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/446/2011>

15. Про державну податкову службу України: закон України від 04.12.1990 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

16. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 24.12.2012 № 726/2012 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/726/2012>.

17. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 2-3. – С. 11.

18. Про звіт про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік»: постанова Верховної Ради України від 18.05.2012 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2013. – № 8. – Ст. 85.

19. Про утворення територіальних органів Міністерства доходів і зборів: пост. Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 р. № 229 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/diyalnist/zakonodavstvo-pro-diyalnis/postanovi-km-ukraini/62459.html>.

20. Про центральні органи виконавчої влади України: Закон України від 17.03.2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

21. Радько Т.Н. Основные функции социалистического права: учеб. пособ / Т.Н. Радько. – Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1970. – 143 с.

22. Рішення Конституційного Суду України у справі у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 р., № 15-рп/2004 / Офіц. вісн. України. – 2014. – № 45. – Ст. 2975.

23. Смирникова Ю. Л. Регулятивная функция финансового права: системный подход и реализация: автореферат дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.14 / Ю.Л. Смирникова. – Москва, 2012. – 52 с.

24. Таманага Б. Верховенство права: історія, політика, теорія: Пер. з англ. / Б. Таманга. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007.

25. Щербина В. І. Функції трудового права : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.05 / В.І. Щербина. – Д., 2008. – 423 с.

УДК 342.95

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСНОВНИЙ ДОКУМЕНТ, ЩО ПОСВІДЧУЄ ОСОБУ ВЛАСНИКА ТА ПІДТВЕРДЖУЄ ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНИ

Ростовська К. В.,

кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри
державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: Статтю присвячено документу, що посвідчує особу власника та підтверджує громадянство України. Проаналізовано порядок та підстави видачі паспорту громадянина України, форму та ступень його захищеності від підробок. Визначено, чому саме паспорт є основним документом, що посвідчує особу.

Ключові слова: адміністративно-правовий режим, паспорт, паспортизація, паспортна книжечка, паспортна картка.

Аннотация: Статья посвящена документу, который удостоверяет личность собственника и подтверждает гражданство Украины. Проанализированы порядок и основания выдачи паспорта гражданина Украины, форму и степень его защищенности от подделок. Определено, почему именно паспорт является основным документом, удостоверяющим личность.

Ключевые слова: административно-правовой режим, паспорт, паспортизация, паспортная книжечка, паспортная карточка.

Annotation: This paper is devoted to a document that certifies the identity of the owner and confirm the citizenship of Ukraine. Analyzed the procedure and grounds for issuance of a passport of a citizen of Ukraine, the form and the degree of protection against counterfeiting. Determined why the passport is the basic identity document.

Key words: administrative and legal regime, passport, certification, passport book, passport card.

Однією з функцій держави є забезпечення правового статусу людини та громадянина. Формальне посвідчення такого статусу здійснюється за допомогою матеріальних носіїв, під якими розуміється будь-який друкований документ чи виготовлений в інший спосіб носій інформації про правовий статус фізичної особи на території України. Діяльність уповноважених органів державної влади та посадових осіб у сфері забезпечення фізичних осіб на території України відповідними матеріальними носіями (паспортами) називається паспортизацією.

Паспорт – 1) в деяких державах офіційний документ, що засвідчує особу громадянина. При

виїзді за кордон, як правило, видається закордонний паспорт; 2) реєстраційний або технологічний документ, що містить основні відомості про підприємства, будівлі, споруди та інші об'єкти (напр., паспорт домоволодіння). Отже, розрізняють екологічний паспорт підприємства, паспорт угоди, паспорт особливо небезпечного об'єкта, паспорт дипломатичний, паспорт громадянина України тощо. Похідним від слова «паспорт» є «паспортизація», тобто забезпечення кого-небудь або чого-небудь паспортами [1].

У тлумачних словниках паспортизація визначається як постачання паспортів, ведення паспортів: паспортизація населення; паспортизація обладнання (система, за якою на кожне обладнання

заводиться паспорт). Паспортизація – ведення системи паспортів для населення; складання документів з основними відомостями, описом яких-небудь машин, предметів господарського устаткування і т. ін. [2].

Змістом паспортизації фізичних осіб є забезпечення паспортами населення. Паспортизація громадян України, паспортами громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичними та службовими паспортами, посвідченням особи моряка і проїзним документом дитини.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Питання паспортизації громадян» № 1182 від 28 вересня 1996 р. [3] Міністерству внутрішніх справ України спільно з іншими зацікавленими органами державної влади було доручено здійснення розробки та реалізації Програми паспортизації громадян, метою якої є створення умов для завершення видачі та заміни паспортів громадянина СРСР на паспорти громадянина України.

Відповідно до змін, внесених згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 327 від 15 березня 2006 р. [4] пропонується поєднати виготовлення картки фізичної особи – платника податків та інших обов'язкових платежів, яке передбачене ст. 5 Закону України «Про Державний реєстр фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів» [5], з виготовленням паспорта громадянина України у вигляді паспортної картки і встановити назву цього документа – паспорт-картка. Терміни запровадження паспортної картки визначаються Кабінетом Міністрів України по мірі створення державної автоматизованої системи обліку населення.

Виходячи з аналізу цієї постанови, її виконання сприятиме реалізації конституційних прав та свобод громадян, створення умов для протидії нелегальній міграції в Україні, правопорушенням встановленого порядку управління, податковим правопорушенням, завершенню процесу визначення статусу всіх громадян, які перебувають на території України, і формального його закріплення.

Відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон» від 26 червня 1992 р. [6] паспорт громадянина України видається кожному громадянину України паспортною службою органів внутрішніх справ після досягнення громадянином 16-річного віку.

Адміністративно-правовий режим паспортизації громадян України є формою функціонування правовідносин, що складаються у сфері забезпечення громадян України, документами, які засвідчують особу власника та підтверджують громадянство України, і які забезпечуються комплексом правових засобів, основними з яких є: засоби оформлення, виготовлення, знищення документів, що посвідчують особу; методи біометричної ідентифікації фізичної особи; методи верифікації фізичної особи.

Паспортизація фізичних осіб – це врегульована нормами адміністративного права діяльність уповноважених органів державної влади, спрямована на забезпечення фізичних осіб матеріальними носіями (паспортами, свідоцтвом про народження), за

допомогою яких посвідчується особа власника та підтверджується громадянство України і створюються умови для реалізації їхніх прав та виконання обов'язків.

Залежно від правового статусу суб'єктів, які не мають владних повноважень, адміністративно-правовий режим паспортизації складається з двох підрежимів:

- 1) адміністративно-правового режиму паспортизації громадян України;
- 2) адміністративно-правового режиму паспортизації іноземців та осіб без громадянства.

Метою функціонування цих режимів є посвідчення особи та підтвердження громадянства України шляхом забезпечення громадян основним документом, що надає змогу реалізовувати ними свої права та виконувати обов'язки.

Нормативно-правовою основою адміністративно-правових режимів паспортизації фізичних осіб є Постанова Верховної Ради України «Про затвердження положень про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон» від 26 червня 1992 р. [6].

Відповідно до цієї постанови паспорт громадянина України є документом, що посвідчує особу власника та підтверджує громадянство України. Паспорт є дійсним для укладання цивільно-правових угод, здійснення банківських операцій, оформлення доручень іншим особам для представництва перед третьою особою лише на території України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України.

Документом, що посвідчує особу громадянина України за кордоном і при перетинанні державного кордону України, є паспорт громадянина України для виїзду за кордон або дипломатичний і службовий паспорти, посвідчення особи моряка та проїзний документ дитини. Ці документи виготовляються і оформляються відповідно до положень, що затверджуються Кабінетом Міністрів України на підставі рекомендацій Міжнародної організації цивільної авіації.

Паспорт громадянина України видається кожному громадянину України паспортною службою органів внутрішніх справ після досягнення 16-річного віку, а надалі в разі необхідності обмінюється, видається замість утраченого, викраденого чи зіпсованого.

Бланки паспортів виготовляються у вигляді паспортної книжечки або паспортної картки за єдиними зразками, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Усі записи в паспорті і відомості про його власника, що вносяться до нього, виконуються українською і російською мовами. Паспортна книжечка являє собою зшити внакидку нитками обрізну книжечку розміром 88 на 125 мм, що складається з обкладинки та 16 сторінок. Усі сторінки книжечки пронумеровані і на кожній з них зображено Державний герб України і перфоровано серію та номер паспорта. Вносити до паспорта записи, не передбачені цим Положенням або законодавчими актами України, забороняється. Записи, вклеювання фотокарток і відмітки у паспорті здійснюються паспортною службою.

Термін дії паспорта, виготовленого у вигляді паспортної книжечки, не обмежується. До паспортної книжечки при досягненні громадянином 25-и і 45-річного віку вклеюються нові фотокартки, що відповідають його вікові. Паспорт, в якому не вклеєні такі фотокартки, при досягненні його власником зазначеного віку, вважається недійсним.

Паспорт, виготовлений у вигляді паспортної картки (інформаційного листка), має розмір 80x60 мм. В інформаційний листок вклеюється фотокартка і вносяться відомості про його власника: прізвище, ім'я та по батькові, дата народження і особистий номер, а також дата видачі і код органу, що його видав. Інформаційний листок заклеюється плівкою з обох боків. Термін дії паспорта, виготовленого у вигляді паспортної картки, визначається Кабінетом Міністрів України.

Видача та обмін паспорта провадяться у місячний термін за місцем постійного проживання громадянина. Вклеювання до паспорта нових фотокарток при досягненні громадянином 25-и і 45-річного віку провадиться у п'ятиденний термін.

За статистичними даними Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб у 2004 р. було документовано паспортами громадянина України 1 709 755 осіб, у 2005р. – 1 643 607, у 2006 р. – 1 526 608, у 2007 р. – 1 040 749, у 2008 р. – 1 130 569, у 2009 р. – 1 238 120 осіб. Всього з початку паспортизації громадян, яка почалася з 1996 р., паспорти громадянина України отримали 49 124 354 громадян. Наприклад, середньомісячна видача паспортів громадянина України в Донецькій області становить 10872 паспорта, у Дніпропетровській області – 8404, у м. Києві – 6142, в Одеській області – 5871, у АР Крим – 5027 паспортів [7].

Громадянин повинен надійно зберігати паспорт. Про втрату паспорта громадянин зобов'язаний терміново повідомити паспортну службу, яка видає тимчасове посвідчення, що підтверджує його особу. Форма тимчасового посвідчення та порядок його видачі встановлюються Міністерством внутрішніх справ України.

Паспорт особи, яка припинила громадянство України відповідно до ст. 19 Закону України «Про громадянство України», підлягає поверненню до паспортної служби [8].

Паспорт померлого здається до органів запису актів громадянського стану, який після реєстрації смерті громадянина надсилає його до паспортної служби. Знайдений загублений паспорт підлягає здачі до паспортної служби. В особи, взятої під варту або засудженої до позбавлення волі, паспорт вилучається органами дізнання, досудового слідства або судом. При звільненні з-під варту чи від відбування покарання паспорт повертається його власникові.

Забороняється вилучення у громадянина паспорта, крім випадків, передбачених законодавством України, зокрема забороняється взяття паспорта у заставу.

Зразки печаток, штампів і бланків документів, які застосовуються для виконання цього Положення, порядок зберігання паспортів громадян, які проходять військову службу, перебувають під вартою, відбувають покарання, також порядок

зберігання бланків паспортів та їх знищення встановлюються Міністерством внутрішніх справ України. Посадові особи та громадяни, винні в порушенні вимог цього Положення, притягаються до відповідальності згідно із законодавством України.

Документів, що містять інформацію про прізвище, ім'я та по-батькові багато. До них належать диплом про освіту, атестат про середню освіту, свідоцтво про народження тощо. Крім того, функції, пов'язані з посвідченням особи, нарівні з паспортом можуть виконувати такі документи, як посвідчення водія, службові посвідчення, військові квитки та ін. Таким чином, паспорт не є єдиним документом, що посвідчує особу.

Отже, паспорт хоча є і не єдиним документом, що посвідчує особу, але є основним документом, що виконує таку функцію. Чому саме паспорт є основним документом, що посвідчує особу?

На мою думку, паспорт громадянина України є єдиним документом, що посвідчує особу, оскільки він, по-перше, видається органами внутрішніх справ, відповідно до чинного законодавства, за наявності відповідних підстав, якими є належність до громадянства України та досягнення 16-річного віку. По-друге, паспорт має єдину форму та виготовлюється в централізованому порядку, має ступені захищеності від підробок. По-третє, паспорт містить відомості не тільки про ідентифікаційні ознаки громадянина, але й записи про його сімейний стан, наявність дітей, місце проживання, про відношення до військового обов'язку, про видачу документів, що посвідчують особу громадянина України за кордоном, про ідентифікаційний номер фізичної особи – платника податків та інших обов'язкових платежів [9]. За бажанням громадянина відповідними медичними закладами в паспорті може бути здійснена відмітка про його групу крові та резус-фактор.

Паспорт, відповідно до Положення про паспорт громадянина України [6] від 26 червня 1992 р., зобов'язані мати всі громадяни України, які досягли 16-річного віку. Паспорт є основним документом, який виконує такі функції: посвідчувальну, дозвільну та реєстраційну.

Позитивним моментом є те, що в паспорті громадянина України відсутня відмітка про національність його власника. Це унеможливило фактори дискримінації окремих громадян за національною ознакою.

Виходячи з вищевикладеного, не можна не звернути увагу на те, що поряд з паспортом функції посвідчення особи, як зазначалося вище, виконують й інші документи, хоча паспорт, по суті, є основним документом, що посвідчує особу. Однак правовий статус паспорта громадянина України як основного документа, що посвідчує особу його власника на території України, законодавством не визначено.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мир словарей. Коллекция словарей и энциклопедий [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://mirslouvrei.com/content_yur/PASPORT-4205.html.
2. Словари и энциклопедии на Академике [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/208923/Паспортизация>.
3. Питання паспортизації громадян: Постанова

Кабінету Міністрів України № 1182 від 28 вересня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Про внесення змін та доповнень до Постанови Кабінету Міністрів «Питання паспортизації громадян» № 1182 від 28 вересня 1996 р.: Постанова Кабінету Міністрів України № 327 від 15 березня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

5. Про державний реєстр фізичних осіб – платників податків та інших обов'язкових платежів : Закон України від 16 липня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Про затвердження Положення про паспорт громадянина України, про свідоцтво про народження та про паспорт громадянина України для виїзду за кордон:

Постанова Верховної Ради України № 2503 – XII від 26 червня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 37. – Ст. 545.

7. Аналітична довідка «Про надання інформації про стан діяльності Державного департаменту у справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб за 2008-2009 рр.» / Головний штаб МВС України. – К., 2010.

8. Про громадянство: Закон України від 18 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.

9. Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

10. Адміністративне право України : навч. посібник / [за заг. ред. Г. Ю. Гулевської, Т. О. Коломоєць]. – К. : Істина, 2007. – 216 с.